

## Hodnocení disertační práce

Autor: Petra Morvayová

Název: Multikulturní výchova jako (filosofický) problém

Určeno: doktorské studium v oboru filosofie

Multikulturní výchova, a v mezinárodní terminologii její synonymní varianty, se stává naléhavým druhem výchovy v době charakteristické otevíráním se naší společnosti světu, současně však doprovázené zakořeňováním intolerance a jejích projevů, rasismu, antisemitismu, nacionalismu a různých projevů společenských fobií zaměřených vůči určitým kulturním okruhům nebo náboženstvím, strachem z multikulturní společnosti. Proces kvalitativní změny multikulturní výchovy proto spočívá v přechodu od pouhé informovanosti žáků o jiných kulturách k vytváření vlastních přesvědčení a postojů. V tomto smyslu je u nás zatím nerozpracovanou oblastí vědy a výzkumu. Proto je práce P. Morvayové aktuální, a tím, že nahlíží na multikulturní výchovu jako na (filosofický) problém, je metodologicky inspirativní i pro speciální vědy.

Disertační práce si klade za cíl provést archivní rešerši a zaměřit se na stav multikulturní výchovy, stanovit základní definice a pokusit se o diagnózu celkové situace. Ve své kritické filosofické analýze se opírá především o metody fenomenologické a hermeneutické, které jsou, nejen v oblasti multikulturní výchovy, podstatné právě pro vytváření vlastních vnitřních přesvědčení, jejich racionální, iracionální a volní struktury, a tomu odpovídajících postojů, jako posledního „mezičlánku“ k chování a jednání. Jedná se tedy o problematiku velmi složitou, jejímž úkolem bylo hledat, na základě analýzy konceptů

multikulturní výchovy, dilemata a antinomie, které z nich vyplývají. I na základě vlastního výzkumu, který je v práci prezentován, dospívá ke konkretizaci obecné pedagogické teze, že existuje rozpor mezi objektivními cíli výchovy ( a MKV zvlášť) a subjektivními podmínkami a předpoklady takové výchovy, mezi které ovšem patří také osobnost vychovatele a jeho příprava.

Disertační práce P. Morvayové sestává z Úvodu, Zdůvodnění významnosti tématu, Kritické analýzy teoretických východisek realizace tzv. multikulturních projektů v ČR, šesti hlavních kapitol, Shrnutí – komplexní diskuse, Závěru a včetně seznamu bohaté literatury domácí a zahraniční provenience, obsahuje 139 stran textu.

Podstatou předkládané disertační práce, která je napsána kultivovaným „filosofickým jazykem“ je, jak i autorka uvádí, „pojedenání o antinomiích definice a praxe tzv. multikulturní výchovy“. Základem pro konstrukci a optiku MKV je filosofie výchovy. K práci bych měl několik stručných poznámek a možných námětů k diskusi pro její obhajobu.

Multikulturní výchova je aplikací výchovy. Tzn. obecné (výchova) se zvláštním způsobem promítá v jedinečném (MKV). Zde je důležitá analýza právě onoho zvláštního. Proto je pro filosofii důležité klást si nejen otázky co je kultura, ale také co je výchova. To naznačuje autorka na Finkově myšlence na s. 26.

Autorka uvažuje o „multikulturalitě“ a „významu“. Klade si otázky co jsou významy a kde sídlí. Nutno podotknout, že význam může být pojímán nejen jako racionální, ale též jako iracionální, intuitivní fenomén. Zejména vztah racionálního a iracionálního ve smyslu osobnostních kompetencí je z hlediska tvořivosti učitele MKV hodný dalšího zkoumání.

V práci autorka užívá - někdy zdařilé, jindy méně - analogie multikulturních situací a možností výchovy v ní s mapou, hrou, konstrukcí historické stavby, pohybem figurek na šachovnici, apod. aby zdůvodnila a lépe objasnila problém. Bylo by samozřejmě možné sledovat i některá psychologická stanoviska a jejich pedagogické konsekvence zejména v souvislosti s problematikou tvořivosti učitele v MKV, např. význam a smysl fenomenologické komunikace v procesu výchovy a vzdělávání dětí jako prostředku bytostné výchovy, jako umožňování smysluplné existence, učit se životu spolu s druhými a od druhého.

Autorka ve výkladu svého pojetí MKV nevychází z tradičního pojetí předem stanoveného cíle, ke kterému se má ve výchovně vzdělávací práci dojít, ale soustřeďuje se na proces stanovování cílů, na tvorbu „vnitřních a vnějších map“. V tomto smyslu kritizuje i pojetí Rámcového vzdělávacího programu pro ZŠ a na základě svého výzkumu poukazuje i na malou připravenost vzdělavatelů včetně neuspokojivého stavu výuky na pedagogických fakultách nebo neuspokojivé formy výuky tohoto průřezového tématu na některých školách. Tyto závěry ale na čtenáře, který výzkum podrobněji nezná, mohou působit vágně, chybí totiž vysvětlení významu a příčin právě onoho „neuspokojivého“.

Do diskuse o disertační práci bych přivítal názor autorky, jak „zabudovat“ její pojetí multikulturní výchovy do školního a následně individuálního vzdělávacího programu. Tak jako tělesnou výchovu neprovádí jen učitelé tělesné výchovy, tak jako rozumovou výchovu neprovádějí např. jen učitelé matematiky, tak i multikulturní výchovu nemohou provádět jen učitelé občanské výchovy. Vyučovací předměty mají různou povahu a tomu odpovídá i způsob myšlení jednotlivých učitelů (např. v duchu tradičního, scientisticky orientovaného modelu výuky přírodovědných předmětů).

Autorka by mohla i osvětlit, proč v některých souvislostech používá termín „multikulturní výchova“ a v jiných „multikulturní edukace“.

Závěrem konstatuji, že práce splňuje kritéria kladená na disertační práce a v případě její úspěšné obhajoby navrhuji, aby P. Morvayové byl udělen titul Ph.D.

V Liberci, 24. srpna 2008-08

Doc. Dr. Josef Horák, CSc.

oponent